

Nya avfallsregler skapar osäkerhet för brytande företag

Från och med 1 juli 2023 ska en särskild avfallshanteringsplan för utvinningsavfall ingå i en ansökan om täktillstånd. Men det är oklart "när en sådan krävs" eftersom en vägledande praxis saknas.

TEXT **CAROLIN HAMMAR & SOFIA LÖWE**, JURISTER VID ADVOKATFIRMAN DELPHI

ENLIGT MILJÖBALKEN kan restprodukter från ordinarie täktverksamhet, som reststen och stenhjöl, kategoriseras som biprodukter eller avfall. Om det är ett avfall ställs ytterligare krav på verksamhetsutövaren avseende hur den fortsatta hanteringen får ske. Är det dessutom ett utvinningsavfall krävs en särskild avfallshanteringsplan. Från och med den 1 juli 2023 ska en ansökan om täktillstånd enligt miljöbalken innehålla en avfallshanteringsplan för utvinningsavfall, "när en sådan krävs".

Regeringen har uttryckligen i förarbetena till lagändringen överlämnat åt rättspraxis att avgöra när en sådan plan krävs. Därför finns i nuläget inte någon vägledning. Istället kommer frågan att aktualiseras i framtida tillståndsprocesser.

Mot den bakgrunden bör den som bedriver brytande verksamhet undersöka hur restprodukterna i täktverksamheten ska klassificeras för att avgöra om en avfallshanteringsplan krävs eller inte. En ofullständig ansökan riskerar att avvisas om den anses vara ofullständig eller avslås om prövningsmyndigheten inte delar bedömningarna i ansökan.

EU:S UTVINNINGSAVALLSDIREKTIV (2006:21/EG) trädde ikraft år 2006. I svensk rätt genomförs direktivet i utvinningsavfallsförordningen (2013:319) (förkortat till "UtvavF").

Förordningen är endast tillämplig om restprodukterna som uppstår klassas som avfall, vilket alltså understryker att klassificeringen är mycket viktig.

Med utvinningsavfall avses i sin tur avfall som uppkommit som en direkt följd av prospektering, utvinning eller bearbetning eller som en direkt följd av lagring av utvunnet material innan bearbetning av materialet har avslutats. Det brukar mer kärnfullt beskrivas som avfall som uppkommer som en direkt följd av utvinningsindustrins verksamhet – dit täktverksamheter räknas.

Vad som utgör avfall definieras i 15 kap. 1 § miljöbalken som material som innehavaren antingen är skyldig att göra sig av med (till exempel för att materialet är farligt för människors hälsa eller miljön), eller har för avsikt att göra sig av med (till exempel om skyldigheten följer av lag eller om innehavaren vill bli "kvitt" materialet).

EN BIPRODUKT, som definieras i samma regel, är material som uppfyller fyra särskilda kriterier, nämligen att:

1. det är säkerställt att ämnet eller föremålet kommer att fortsätta användas,
2. föremålet kan användas direkt utan någon annan bearbetning än den bearbetning som är normal i industriell praxis,

3. föremålet har producerats som en integrerad del av produktionsprocessen,

4. den fortsatta användningen inte strider mot lag eller annan författning och inte leder till allmänt negativa följder för miljön eller människors hälsa.

Det är endast restprodukter som uppfyller samtliga fyra punkter ovan som utgör biprodukter – resten av materialet är avfall eller till och med utvinningsavfall.

Gränsdragningsproblematik

I blockstentäkter kan det uppkomma material som är svåra att bedöma om de utgör utvinningsavfall eller en biprodukt. Det kan till exempel vara sediment från sedimentationsdammar, avbaningsmassor, stenhjöl eller reststen. Beroende på hur materialet klassificeras så aktualiseras olika regelverk, vilket typiskt sett kan sägas vara strängare för avfall än för biprodukter. Om utvinningsavfallsförordningen UtvavF är aktuell kan till exempel ett reststensupplag klassas som en utvinningsavfallsanläggning med ytterligare regler att beakta.

Det är viktigt att notera att gränsen mellan avfall och biprodukt inte har med materialets sammansättning att göra. Likartat material kan anses vara avfall i en täkt och biprodukt i en annan. Det är ofta den tilltänkta och fortsatta använd-

FAKTA

BAKGRUND, REGELVERK OCH KRAV

Bakgrunden till den aktuella lagstiftningen är att det under 1990-talet inträffade flera allvarliga gruvolyckor runt om i världen där bristningar i fördämningar ledde till förödande miljöskador. Som en följd av detta meddelade EU-kommissionen i början av 2000-talet att det fanns ett behov av ett direktiv som särskilt skulle inriktas på att förebygga olyckor inom gruvindustrin. Direktivet kom även att omfatta andra delar av utvinningsindustrin.

EU:s utvinningsavfallsdirektiv

(2006:21/EG) trädde ikraft år 2006.

I svensk rätt genomförs direktivet i utvinningsavfallsförordningen (2013:319), förkortad "UtvavF". Lagstiftningen gäller för gruvor och bland annat berg- och grustäkter samt morän- och blockstentäkter utan särskild åtskillnad mellan verksamheterna. Det är alltså UtvavF som styr om en avfallshanteringsplan krävs och vilket innehåll den ska ha.

En avfallshanteringsplan är ett dokument där det bland annat ska framgå hur man i en verksamhet återvinner, bortskaffar och vidtar avfallsförebyggande åtgärder. Syftet med planen är bland annat att förebygga och minska både avfallsproduktionen och avfallsets skadlighet.

I blockstentäkter kan det uppkomma material som är svåra att bedöma om de utgör utvinningsavfall eller biprodukt.

ningen av materialet som blir avgörande vid tolkning. Det innebär många gånger svåra gränsdragningsproblem.

Om verksamhetsutövaren anser att materialet ska klassificeras som en biprodukt är det viktigt att tydligt argumentera för detta, genom att till exempel framföra att materialet kan återanvändas inom täktområdet för att täta dammar, efterbehandla eller att materialet kan säljas vidare som en produkt.

Isammanhanget är det även viktigt att komma ihåg att det, enligt miljöbalken, är verksamhetsutövaren som har bevisbördan för att materialet inte utgör utvinningsavfall.

Och med ändringen den 1 juli 2023 av vad en tillståndsansökan ska innehålla, med innebörden att en avfallshanteringsplan ska ingå i underlaget "när så krävs", kommer frågan om avfallshanteringsplan sannolikt att aktualiseras i nära på samtliga tillståndsprövar för täktverksamhet. Gränsdragningen mellan avfall och biprodukter kommer därför att bli allt viktigare.

Vad säger då praxis och förarbeten?

Det korta svaret är att inget vägledande avgörande finns som berör frågan om när och i vilken utsträckning UtvavF är tillämplig för täktverksamheter. Det betyder att rättsläget i denna fråga alltså är oklart.

Regeringen tog, som nämdes i inledningen, inte heller tillfället i akt att bringa klarhet i denna fråga genom ett uttalande i förarbetena. Istället har frågan om när en avfallshanteringsplan krävs överlämnats åt domstolarna att avgöra.

Mark- och miljööverdomstolen har nyligen lämnat prövningstillstånd i ett mål där en fråga rör tolkning av utvinningsavfall i täktverksamhet. Det finns alltså skäl att invänta och se om domstolen uppfyller den förväntning som regeringen satt på dem. Fram till dess går det inte att med säkerhet avgöra om en avfallshanteringsplan blir aktuell eller inte i en tillståndsansökan för täktverksamhet, som lämnas in efter lagändringen den 1 juli 2023. ■